4

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS, DE ABORTU.

QUAM,

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

Ex Auctoritate Reverendi admodum Viri

D. GULIELMI ROBERTSON, S. S. T. P.

ACADEMIÆ EDINBURGENÆ PRÆFECTI;

NEC NON

Amplissimi SENATUS ACADEMICI consensu,

Et nobilissimae FACULTATIS MEDICÆ decreto;

PRO GRADU DOCTORATUS,

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILEGIIS RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS;

Eruditorum examini subjicit

THOMAS WAITE,

ANGLO-BRITANNUS.

Ad diem 24. Junii, hora locoque solitis.

Parce precor gravidis, facilis Lucina, puellis,
Maturumque utero molliter aufer onus. OVID.

EDINBURGI:

Apud BALFOUR et SMELLIE,

Academiae Typographos.

M,DCC,LXXIX.

Dr. Haskey
from his humble Servt.
Waite –

Viro illuſtriſſimo

JOANNI HOPE, M. D.

Botanices in Academia Edinenſi

Profeſſori,

In quo ſumma artis propriae notitia,

Et mores in primis amabiles,

Conjunguntur;

Nec non

Fratri ſuo dilectiſſimo

RICARDO WAITE,

Qui ſe amore vere fraterno

Semper eſt proſecutus:

Hanc Diſſertatiunculam Inauguralem,

Obſervantiae ergo,

D. D. C. Q.

AUCTOR.

DISSERTATIO MEDICA

INAUGURALIS,

DE

ABORTU.

QUI morbi genus humanum infeftant, ii admodum numerofi et metuendi. Non tantum initium vitae, ubi corpus debile et irritabile, igiturque vitiis opportunius, obfident, fed ftadiis etiam ejus provectioribus moleftiam faceffunt, periculumque fummum intentant. Sexus vero foemineus, utpote cui folida laxiora et magis irritabilia fint, et partibus utriufque fexus communibus uterus fit adjunctus, pluribus etiamnum morbis, quam mafculeus, patere confuevit. Uterus enim, ut omnes teftantur fcriptores, formidolofae morborum cohortis fons et origo.

 Unum

Unum autem ex hiſce, nempe abortum, exequi nobiſcum decrevimus. Cum vero nullius morbi natura, niſi omnia ſedem ejus ſpectantia ſint comperta, rite poſſit illuſtrari, uterum ipſum, antequam ad inceptum veniatur, depingendum putamus.

SEDES UTERI ET STRUCTURA.

In parte pelvis ſuperiore ſitus eſt uterus, veſicam inter et rectum, fundo retrorſum ſurſumque, cervice antrorſum deorſumque, verſis ; lateribus amplioribus rectum et veſicam, anguſtioribus latera pelvis ipſius verſus ſpectantibus. Lagenam parvulam compreſſiorem pyrumve, niſi adſit graviditas, plane reddit, ab ore interno tincaeve, uti appellatur, ad partem fundi ſuperiorem tres digitos aut circiter longus, a parte anteriore ad poſteriorem unum craſſus. Pars autem ejus ſuperior Fundus, inferior vero Cervix, nominatur. Uterus cavo interno inſtructus eſt. Quod corporis proprium, id triangulare et pulpoſum ; quod cervicis vero, cylindricum et calloſum, valvuliſque parvis abundat. Tres tunicae uteri propriae ſunt. Harum autem extima a peritonaeo, quod

et

et univerſum abdominis cavum ſuccingit, et totum uterum obducit, manifeſte oritur. Altera, Hallero accuratiſſimo teſtante, e tela celluloſa, craſſa, denſa, aliquantulum dura, ſucculenta tamen, conficitur, in qua fibrae muſculares, praeſertim in iis quae pepererunt, ſeſe oſtendunt, compreſſae et in modum retis conjunctae. Nonnulli quidem fibras utero muſculares ex toto deeſſe contendunt. Si vero ſecum reputabunt, quod fibrae muſculares uteri propriae non tantum ab anatomicis optimae notae evidentiſſime fuerunt viſae, ſed quod uterus vi magna, cui non facile poſſit obſiſti, foetum excludit, brevique a partu, quod ſine fibris muſcularibus, quae ſeſe contrahendi poteſtatem ei comparent, non poſſit incidere, ad formam molemque priorem redit, in ſententiam longe aliam haud dubie concedent. Tertia, denique, tunica eſt epidermidis vaginae propago, quae omnes uteri partes ſuccingit. Uterus in loco ſuo per ligamenta lata et rotunda continetur. Illa e peritonaeo ab utero utrinque diſcedente conſlantur, duas in parte ſua ſuperiore plicas, anteriorem et poſteriorem, efficientia, et uterum lateribus pelvis adnectunt. Quantum ad haec attinet, e parvulo fibrarum muſcularium, nervorum vaſorumque plexu compoſita, et peri-

tonaeo

tonaeo inclusa, ante tubas Fallopianas mox describendas descendunt, per annulum abdominis transeunt, semet in adipem inguinis immergunt, ibique evanescunt. In plica ligamentorum latorum anteriore collocantur tubae Fallopianae, duplices, flaccidae, vermiformes, tres digitos aut circiter longae, ab altera parte extrema angulis fundi uterini lateralibus affixae, ibique foramen setae suillae vix capax habentes. Prout ab utero procedere pergunt, diametro gradatim increscunt, duasque tunicas habent, quarum exterior a peritonaeo oritur, interior iis propria, rugosa, speciem retis prae sese ferens et mucosa longius exteriore patet, et fimbriam *morsumve Diaboli*, uti appellatur, quo os earum apertum tubiforme circumdatur, format. Ab ovariis in cadavere disjunctae reperiri consuerunt; contra, animali subito extincto, eadem nunquam non amplectuntur. In plica ligamentorum latorum posteriore sedent duo corpora ovaria appellata, albida, oblonga, testium masculinorum non dissimilia, in aliis mulieribus forma et magnitudine alia, in iis quae pueros enixae sunt, quam in virginibus, ampliora; membrana a peritonaeo oriunda crassa et hoc in loco propemodum cartilaginosa obducta. Structura eorum uterinam admodum refert,

densa,

densa, albida, cellulosa, adipis expers. Quinetiam in ovariis virginum, etiam juniorum, bullae quaedam sive vesiculae sese ostendunt, e membrana pulposa, quamvis satis firma, confectae, ovariis per fila cellulosa ubique adjunctae, lympha coagulabili repletae, quindecim pluresve nonnunquam in uno ovario. Hae pro ovis, quae in ovariis quadrupedum adeo insignia sunt, olim fuerunt habitae. Cum quidem gravida fato concedit, cavum unum singulare semper notatur, quod calicem esse, unde ovum fuerat delapsum, plurimi existimarunt, corpusque luteum appellatur. Caeterum physiologi recentiores hasce vesiculas pro glandulis, quae semen contineant foemineum, habent, quae inter coeundum rumpuntur, idque, quod comprehendunt, sub forma humoris in tubam effundunt. Nonnihil alicujus humoris ex ovariis evidenter excernitur, quod semini masculino admistum per tubam in uterum devehi videtur, ibique fundamenta foetus futuri jacit. Pleraque graviditatis phaenomena hanc theoriam firmare videntur. Foetus enim in cavo abdominis, utero nulla ex parte rupto, reperti sunt; et ossa per abdomen, utero ex toto integro, quod nunquam, nisi foetus rudimentum ab ovariis

riis

riis defcendiffet, potuiffet incidere, viam fibi patefecerunt.

Arteriae uterinae ab hypogaftricis et fpermaticis oriuntur, et fanguis ad venas hypogaftricas, et fpermaticas, redit. Nervi a parte plexus mefenterici inferioris ima proficifcuntur. Quinetiam nervuli nonnulli ovariis proprii a plexu renali oriuntur.

Quae hactenus de utero propofuimus, ea hoc vifcus non gravidum fpectant. Quamprimum vero rudimentum foetus per tubam Fallopianam in cavum uteri defcendit, fundo uterino, per fibrillas villofve e fuperficie fua utero admota extantes, femet adjungit, e quibus villis placenta primum conflari videtur. Poftea fit fubftantia lata, compreffa, et fpongiofa, fuperficiei uteri interiori, faepiffime prope fundum, firmiter adhaerens, et, uti videtur, e ramis arteriarum umbilicalium et venae undique diffufis compofita. In cellulas hujufce placentae fpongiofas fanguinem fuum effundunt arteriae uterinae, quem, ex hifce cellulis, venulae placentae eodem modo, quo fit in corporibus penis cavernofis, rurfus abforbent. Hae tandem collectae venam umbilicalem componunt, quae umbilicum foetus recta petit, partem fanguinis fui in venam portarum, partem ejufdem

ejuſdem per canalem venoſum in venam cavam inferiorem, effundens. Sanguis a foetu per duas arterias, quae umbilicales appellantur, reducitur. Hae, modo ab iliacis internis, modo ab aorta deſcendente, oriuntur, et cum vena cognomine curſum ſerpentinum tenentes ope membranarum, quae iis circumdantur, chordam, uti vocatur, umbilicalem conſtituunt. Ramis per ſubſtantiam placentae undique diffuſis, ſanguinem ſuum in cellulas hujus tandem effundunt, e quibus venae uterinae eundem rurſus abſorbent. Hoc modo ſanguis in cellulas placentae conſtanter effunditur, et non minus conſtanter abſorbetur, et foetus circuitum, qui a matre minime pendet, ſibi proprium plane habet.

Placenta media craſſior eſt, et gradatim margines verſus tenuior evadit. Undique membranae diſcedunt, quae ſacco abſoluto et integro aquas, funem, foetumque involvunt. Membranae autem ſunt tres, chorion nempe ſpongioſum, quo placenta utero adnectitur; chorion verum priore firmius, laevius, magiſque pellucidum; et amnion, quod admodum tenue et pellucidum eſt, et liquorem, qui amnii appellatur, continet, qui uterum diſtendit, foetum adverſus injurias externas tutiorem reddit, ne partes hujus diverſae concreſcant

crescant cavet, et meatus, per quos, inter pariendum, foetus elabatur necesse est, lubricat et humectat.

Per primos graviditatis menses, membranae ea, quae comprehendunt, magnitudine longe excedunt; res vero postea, cum foetus mole increvit, longe aliter sese habet.

Uterus, denique, prout foetus increscit, mole augetur; caeterum substantia, quod in primis mirabile, non tenuior evadit.

His de structura uterina caeterisque propositis, naturam quoque haemorrhagiae, cum maenorrhagia et abortus ab iisdem causis proficiscantur, et nulla alia re, praeterquam tempore quo invadant, videantur differre, paucis exponendam putamus.

HÆMORRHAGIÆ EXPLICATIO.

Haemorrhagia est vel activa vel passiva. Haec subesse dicitur, si sanguis e parte qualibet, absque impetu humorum aucto, aliisque pyrexiae notis, copiosius solito profunditur, et in morbis ad putredinem vergentibus, ut scorbuto, caeterisque, semet ostendere solet. Illam praecedunt, contra,

partis,

partis, unde ſanguis erupturus eſt, viciniaeve ejus tenſio et plenitudo, et omnia pyrexiae ſigna, ut horror et frigoris ſenſus, deinde calor auctus, pulſuſque arteriarum frequentes, pleni, et duri. Sanguis tandem prorumpit, quod omnia ſigna modo poſita tollit, aegrotumque ad ſanitatem, in tempus ſaltem, reducit. Cauſa autem haemorrhagiae activae proxima, nihil enim cum paſſiva nobis in praeſentia, eſt ſanguis in vaſis partis laborantis congeſtus, qui iis ſtimulo eſt, actionemque eorum auctam movet, quae ut ſanguis per anaſtomoſin vel rupturam tandem effundatur facit. Cauſae vero, quae mortales ad haemorrhagiam proclives efficiunt, ſunt plenitudo univerſa, prava partium conformatio, et libramen circuitus ſanguinis mutatum. Quomodo prima homines profuſionibus ſanguineis opportunos reddat, neminem poteſt latere; namque, ſi omnia corporis vaſa juſto pleniora ſint, nihil aliud, quam naturam mole humorum nimia, quod aeque facile eruptione ſanguinis ſpontanea ac qualibet alia ratione fit, ſemet levaturam eſſe ſperes. Qua ratione altera agat, vix opus eſt ut exponamus; etenim, ſi pars nimis anguſta eſt, ſanguis per eam difficile tranſibit, impetuſque adauctus movebitur; et, ſi pars juſto laxior eſt, ſanguis ibi accumulabitur, et proclivitatem ad haemorrhagiam plane dabit.

Quomodo tertia caufa, libramen nempe circuitus fanguinis mutatum, agat, nunc proximum eft ut explicare aggrédiamur. Omnes corporis humani partes non aequaliter ab initio vitae ufque eodem tempore increfcunt; prius enim aliae partes, deinde aliae, explicari confuerunt. Cerebrum autem eft pars prima, quam ex toto abfolvendam perficiendamque natura curat, propterea quod fenfus motufque reliquarum partium ordine fuo et tempore explicandarum ab eo, ut fonte, proficifcuntur. Incrementum autem et cerebri et caeterarum partium a plenitudine arteriarum, quae ab ineunte vita ad mediam ufque aetatem invalefcit, et vafa fanguifera, et igitur reliquas partes, donec fummam fibi magnitudinem adipifcantur, gradatim longiores et ampliores efficiens, ex toto pendere videtur. Quae caufa fanguinem in arteriis accumulat, et plenitudinem hujufmodi facit, eft major venarum, ut experimenta celebris Wintringhamii teftantur, firmitas. Si vafa cujuflibet partis, ut cerebri propria, reliquis laxiora fint, ad ea curfus humorum primum dirigetur. Revera quidem major fanguinis quantitas ad cerebrum, quam ad reliquas partes, per aliquot a partu annos, devehi folet, quod fieri pergit, do-

nec

nec vaſa ejus tantam firmitatem ſibi comparent, quanta impetui hujuſmodi poteſt obſiſtere. Haec autem plenitudo nullos effectus morbidos edit, niſi rami aortae inferioris, quorſum impetus ſanguinis, pubertate appetente, incipit fieri, difficile tardeque dilatabuntur. Quod ſi evenit, ſanguis e vaſis membranae narium laxe ſitis, et idcirco ruptu facilibus, profunditur, morbum, quae epiſtaxis appellatur, faciens. Quamprimum autem curſus humorum ad ramos aortae inferioris eſt factus, mira ibi praeſtat; partes enim utriuſque ſexus genitales, quae adhuc ad munia, ad quae a natura deſtinentur, obeunda male accommodantur, brevi explicat, et ſummam magnitudinem vireſque procreatrices illis conciliat. Quantum ad uterum virginum attinet; vaſa ei longiora redduntur, ſanguis in his congeritur, et brevi, actione adaucta excitata, in cavum uterinum effunditur; vel, uti alia verba adhibeam, menſtrua proveniunt. Haec evacuatio omnino naturalis ſunt, et tantum abſunt ut noceant, ut, contra, ad muliebrem ſanitatem tuendam, plenitudini morbidae occurrendo, magnopere conferant. Si vero diutius juſto manent, et ut copia ſanguinis nimia effundatur faciunt, haud dubie pro morbo habenda. Quanta ſanguinis quidem ſingulis temporibus,

poribus, quibus mulieres menſtruis purgantur, quantitas debeat effundi, pro certo ſtatuere in primis difficile ; aliae enim alias ſanguinis jacturas facile ferunt. Igitur effectus quos evacuatio edat ſoli maenorrhagiam adeſſe demonſtrant, velut dorſi, lumborum, ventris, parturientium inſtar, dolores ; potiſſimum vero totius corporis debilitas, faciei pallor, affectuſque artuum inferiorum hydropici. Maenorrhagia autem et abortus, quem ſumus executuri, inter ſeſe hac re ſolummodo differunt, quod illa mulieres, quae non uterum gerunt, hic gravidas, in quibus placentam ab utero disjungit, et foetum immaturum excludit, infeſtat.

Quantum ad haemorrhagiam generalem attinet, plenitudo in ramis utriuſque aortae, a pubertate ad annum aetatis trigeſimum ſextum, aut circiter, fere aequa eſt. Deinde ab arteriis ad venas transfertur, quod in cauſa eſt cur morbi a plenitudine venoſa pendentes aetate provectiores occupent. Quae cauſae profuſiones ſanguineas movent, eae ſunt quaecunque ſanguinis arterioſi progreſſum venoſive reditum impediunt, quaecunque motum ſanguinis in toto ſyſtemate augent, parteſque ſingulares ſtimulis nimis acribus afficiunt.

HISTORIA

HISTORIA ABORTUS.

Huic diverſa, pro tempore quo inciderit diverſo, nomina indiderunt antiquiores, *effluxum*, nempe, genitura adhuc liquida primo graviditatis menſe expulſa ; ab hoc tempore ad tertium uſque menſem, partu eliſo, *expulſionem*, a tertio vero ad ſeptimum menſem uſque exactum, foetu excluſo, *abortum*. In morem vero recentiorum, qui hanc nominum varietatem, ut parum neceſſariam, repudiant, quocunque graviditatis tempore partus elidatur, excluſionem foetus adhuc immaturi *abortum* vocare non dubitabimus. Quae excluſio foetus intra primum menſem incidit, ea nomen Abortus vix meretur, cum nullum ſanguinis profluvium, quod abortum ſemper comitari ponitur, utero rudimento foetus per vaſcula tenuiſſima adhuc adjuncto, ab ea proficiſcatur, cumque igitur in nullo periculo aegrota verſetur.

Abortus, intra ſpatium a conceptione facta trimeſtre, et eo potiſſimum quo menſtrua provenire conſuerunt tempore, incidere ſolet ; rem vero ita ſeſe habere non eſt cur mireris, ſi tecum reputaveris,

reputaveris, ſyſtema foemineum, graviditate non ſubſtante, quantitatem ſanguinis ſuperfluam, quae ſingulis menſibus e vaſis uterinis ante fuit profuſa, quaeque adhuc in corpore foetus parvulo alendo non ex toto poteſt conſumi, parare aſſuefactum fuiſſe, et idem etiamnum praeſtare pergere; et congeſtionem igitur in vaſis uteri propriis talem facile fieri poſſe, qualis praegnantem abortus periculo plane objicere valet. Caeterum, abortus quoque gravidas, quolibet alio dum uterus geritur tempore, invadere poteſt.

Quae ſigna primum ſeſe oſtendunt, ea ſunt laſſitudo, totius corporis inertia, appetitus proſtratus, rigor. Hiſce ſuccedunt calor, inquietudo, pulſus arteriarum celeres et plerumque duri, dolores lumborum uterique ad inguina uſque pertinentes, ſanguinis ex utero profuſio, partium genitalium externarum frigoris ſenſus. Mammae flaccidiores evadunt et ſubſidunt. Uterus ſpaſmis, alvus teneſmo moleſtiſſimo, afficitur. Sanguis coactus, non abſque doloribus graviſſimis, ſubinde deſcendit. E vaſis uterinis gradatim magis magiſque liberaliter profunditur ſanguis. Accedunt animi deliquium, extremorum frigus, capitis dolor, magnae animi perturbationes, vomitio, frigus calorque ſe invicem excipientia, regio

gio hypogaſtrica detumeſcens. Uteri tandem et muſculorum abdominis ſpaſmi graviſſimi, ut in partu naturali incidit, oriuntur. Membranae diſrumpuntur, aquaſque effundunt, vel integrae cum ipſo foetu ſimul expelluntur. Dolor quidem ſub initium adeo modicus nonnunquam eſt, ut abortum accedere per profuſionem ſanguinis ex utero ſolam poſſimus noviſſe. Haec nonnunquam, graviditate provectiore, adeo copioſa evadit, ut vita aegrotantis ſummo in periculo verſetur, niſi ſtatim foetu per opem obſtetriciam liberetur. Per primos tamen quinque menſes non multum periculi hinc metuendum; vaſa enim uterina nondum adeo dilatantur, ut magnam ſanguinis et ſubitaneam effuſionem incidere patiantur. Saepe vero tanta eſt, ut mulierem debilem et laxam, et igitur morbis a debilitate pendentibus, quales ſunt leucophlegmatia, anaſarca, multique idem genus alii, in poſterum opportuniorem efficiat. Caeterum, per ſpatium modo dictum, mulier cui partus eliditur ſanguinis profuſione raro extinguitur; etenim, quantum ſanguinis, abſque periculo mortis, poſſit prorumpere, in primis mirandum. Jactura quidem ſanguinis repentina admodumque liberalis periculo minime vacat, quod eo majus, quo magis ſubita profuſio; namque

namque quantitatem magnam gradatim tardeque, quam multo minorem brevi ſpatio, amiſiſſe minus nocet.

Omnis ex utero ſanguinis profuſio non ſignificat abortum inſtare. Namque aliqua placentae pars ab utero nonnunquam ſejungitur, effuſionemque ſanguinis facit; quae tamen ſuperficiei uterinae internae poſtea adeo firmiter adhaeret, ut gravida menſes ei praeſcriptos poſſit exigere. Nonnullis foeminis, quibus corpus juſto plenius ſit, ſanguinem per tres quatuorve primos graviditatis menſes profundi, neminem fugit; hic vero non ab utero, ſed a vagina, quam vaſculis inſtruunt arteriae iliacae internae vel hypogaſtricae, proficiſci videtur. In hanc ſententiam ivit Hoffmannus celeberrimus, apud quem verba ſequentia reperies: 'Saepiſſime fit, ut quae ſanguine abundant foeminae, ſecundo et tertio graviditatis menſe, ſanguineum experiantur fluxum, citra dolores et ſpaſmos in regione lumbari et abdomine, citra debilitatem et praecedentem horrorem aut rigorem partium extremarum; hoc autem in caſu, ſanguis non ex uteri cavitate, ſed potius ex vaſculis vaginae uterinae, cum euphoria profluit.'

CAUSA PROXIMA.

Hanc placentae ab utero ſeparationem eſſe, omnes cauſae remotae teſtantur, quae tales ſunt, quales hoc plane praeſtant. Cauſae autem quae placentam ab utero diſſociant duplices eſſe videntur: 1. Eae quae impetum ſanguinis vaſa uterina verſus faciunt, quo placenta ab utero facile poteſt ſeparari. 2. Eae quae tonum vaſis uterinis, unde nexus uterum inter et placentam pendet, imminuunt, cujus jactura placentam ab utero haud dubie dividit.

CAUSÆ REMOTÆ.

I. Eae quae impetum ſanguinis vaſa uterina verſus faciunt, quo placenta ab utero facile poteſt ſeparari.

a. *Plenitudo Univerſa.*—Hanc autem faciunt diaeta potiſſimum plena et nutriens, liquores ſpirituoſi liberaliter adhibiti, et ebrioſitas. Qui cibus autem corpori plurimum nutrimenti ſuppedi-

 tat

tat et craſſamentum ſanguinis inſigniter auget, eſt animalis, qui multo minus vegetabili perſpirabilis eſt, et multo parcius tardiuſque per meatus urinarios e corpore excernitur, utpote qui magis viſcidus ſit; igiturque in corpore diutius maneat, et multo plus materiae nutrientis pro mole contineat. Quinetiam, ad plenitudinem creandam plurimum conferunt liquores ſpirituoſi, potiſſimum e byne confecti, ut cerevifia fortior vulgaris, et ea Londinenſis lupulata, quae Anglice *Porter* appellatur, qui quantitatem materiae ſaccharinae in ſpiritum ardentem nondum converſae majorem, quam vina, continent; propterea quod fermentationem minus abſolutam, quam haec, ſubierunt. Cereviſiam autem fortiorem omnigenam ad corpus humanum ſaginandum in primis accommodari, ex multorum exemplo abunde patet, qui admodum macilenti ſpatio non longo uſu ejus pinguedinoſi evadunt. Quae vina parum fermentationis ſubire ſolent, quibuſve fermentatio ſuppreſſa fuit, ea aliis magis, ſed minus liquoribus e byne paratis, nutriunt. Caeterum, corpus potentiore ſtimulo, quam hi, afficere conſuerunt; et igitur impetum adauctum diatheſinque phlogiſticam, facilius movent. Quaecunque mulieres autem tempus in liquoribus ſpirituoſis ſorbillandis conſumunt, ignaviae quoque,

quae

quae omnes ſecretiones et excretiones imminuit, et ita plenitudinis ortui favet, deditae, eae nec plenitudine nec diatheſi phlogiſtica, quae eam vel comitatur vel brevi ſubſequitur, carebunt. Plenitudo univerſa orta, uti omnes norunt, corpus ad haemorrhagias proclivius efficit. Cum vero natura mole humorum nimia oppreſſa et degravata ſemet ipſam, graviditate non ſubſtante, ſanguine ex utero profuſo levare conſueverit, impetum quoque ejuſdem in praegnantibus vaſa uterina potius, quam quaelibet alia verſus, factum iri a priori judicares. Et rem ita ſeſe fere conſtanter habere, experientia omnium manifeſte teſtatur. Quaecunque gravidae igitur plenitudine morbida, unde unde fuerit nata, praeſertim ſi ei acceſſerit calor nimius externus, qui humores magis quam ſolida rarefacit et expandit, laborant, eae abortu plane evidenterque periclitantur.

b. *Niſus totius corporis violenti.*—In his muſculi arterias ſibi vicinas, et inter ſuas fibras repentes, aliqua ex parte comprimunt; et igitur impetum ſanguinis eas partes verſus, ubi ei venienti minus obſiſtitur, faciunt. Hic vero, praeſertim ſi muſculi abdominales una cum reliquis violenter agent, uterum verſus potiſſimum fiet,

qui

qui eo tempore reliquis partibus ob ſitum ſuum laxior eſt, et idcirco ad quantitatem ſanguinis inſolitam recipiendam melius accommodatur.

c. *Corpus univerſum caſibus violenter concuſſum.*—Quae corpus hoc modo concutiunt, ea haud dubie ſanguinem inferiora corporis verſus copioſius ſolito depellunt. Exemplum enim novimus, ubi, puella e feneſtra partis aedium ſuperioris in plateam delapſa, ſanguis artus inferiores verſus tanta vi propulſus eſt, ut complures crurum, nullis oſſibus fractis aut magnopere laeſis, venas diſruperit. Igitur concuſſiones corporis violentae tantum humorum ad uterum curſum facere poſſunt, quantus placentam ab eo avellere valet. Concuſſionem hoc revera praeſtitiſſe ex Hyppocrate diſcimus, qui Cantatrici gravidae "ut in terram deſiliret perſuaſit, cui, quum jam ſepties deſiluiſſet, genitura in terram defluxit, et fiebat ſonitus."

d. *Ictus abdomini inferiori illati ejuſve contuſiones.*—Quomodo contuſiones ictuſve graves cuilibet parti illati agant, intellectu minime difficile. Namque per ſtimulum, quo partem laeſam afficiunt, curſum humorum eam verſus faciunt, et etiam per atoniam debilitatemque, quas inducunt, locum congeſtioni poſſunt praebere. Quinetiam foetum

foetum in utero adeo violenter agitare poſſunt, ut pondere ſuo, ſi multum magnitudinis ei jam acceſſit, placentam ab utero poſſit ſeparare. Exercitatio violenta, praeſertim ſaltatio, eodem modo agere videtur; et igitur nullius explicationis ſibi propriae indiget. Vomitio denique gravis, a qua praegnantes nullo tempore pro certo immunes ſunt, effectus ſuos modo non diſſimili edit. Etenim contractiones muſculorum abdominis graves movens curſum humorum uterum verſus dirigit, foetumque violenter concutit, et ita ut ante diem excludatur facit.

e. *Affectus animi concitatiores*—Hi, ut ira, metus ſubito incuſſus, caeterique, moti duo protinus praeſtant. Prius ſummum corpus, ut e pallore ei illato conjicere licet, ſpaſmo afficiunt, deinde actionem cordis arteriarumque intendunt. Haec autem ſanguinem in vaſcula cutanea extrema, ob ſpaſmum ſuperficiei, diffundere nequibit; et igitur eum interna, uterum vero potiſſimum verſus, quorſum in praegnantibus curſus ejus ſemper facillime fit, haud dubie diriget, ubi placentam ab utero ſejungere abortumque facere periclitabitur. Inſuper, affectus animi vehementiores non tantum corpus gravidae reliquum, quod plerumque et plenum et irritabile, ſed etiam uterum ipſum ſpaſmis

ſpaſmis graviſſimis nonnunquam affecerunt, qui uterum iterum iterumque conſtringendo eum et placentam a ſe invicem ſepararunt.

f. *Venus immodica.*—Haec curſum ſanguinis ad uterum, ut e partibus genitalibus inter coeundum intumeſcentibus et rigeſcentibus abunde conſtat, manifeſtiſſime facit. Quod hoc ulterius firmat, eſt, quod venus, dum menſtrua proveniunt, adhibita ea nimis copioſa reddit, et remedium in auxilium amenorrhoeae promptiſſimum eſſe reperitur. Igitur uſus ejus in omnibus gravidis, quae abortum fugere volunt, rarus et modicus eſſe debet.

g. *Alvus dura.*—Cum res ita ſeſe habet, ſtercus abſque niſu violentiſſimo nequit excerni, qui curſum humorum nimium ad vaſa haemorrhoidalia, et omnia quoque vicina, et igitur ad uterina, facit. Quod fidem huic rei haud dubiam facit, eſt exemplum haemorrhoidis quam alvus aſtricta ſaepius, quam ulla alia cauſa, movere conſuevit. Si multum ſtercoris indurati in recto extremo diutius juſto retineatur, id venas praeterea et recti et uteri comprimere, reditumque ſanguinis impedire, et idcirco ſummam in hiſce partibus plenitudinem creare poteſt, quae gravidam periculo abortus objiciet.

h. *Frigus*

h. *Frigus pedibus applicatum.*—Quomodo hoc praegnantem male afficiat, abortuique opportuniorem reddat, non rite intelligo, nisi artuum inferiorum vasa constringendo, quod frigus semper praestat, ut quantitas sanguinis insolita ad uterum mittatur faciat. Per sympathiam, judicio nonnullorum, uterum adficit; rem vero hoc modo explicare nihil aliud quam plane confiteri se quomodo abortus hoc in exemplo moveatur, ex toto ignorare.

i. *Febres.*—Hae impetum humorum magis minusve adauctum semper excitant; igitur, si febris gravidam corripit, qui impetus adauctus ei nunquam deest, is regionem uterinam versus potissimum dirigi abortumque facere potest. Si abortus vero ab hac causa proficiscatur, aegrota, uti omnes fere auctores memoriae produnt, plerumque fato concedit.

II. Eae quae tonum vasis uterinis, unde nexus uterum inter et placentam pendet, imminuunt, cujus jactura placentam ab utero haud dubie dividit.

Quae hoc praestant, ea sunt omnia quae laxitatem corporis universam progignunt, ut in cubiculis calidis constanter fere manere, liquores calidos et debilitantes, quales sunt infusa theae et coffeae,

coffeae, et caeteri, nimis liberaliter potare, corpus defatigare, magnas ſanguinis quantitates amittere, &c. Qua ratione haec et ſimilia corpus relaxent, vireſque ei convellant, non opus eſt ut exponamus, cum nemo, qui medicinam labris primoribus tantum deguſtavit, hoc poſſit ignorare. Si vero debilitas reliqui corporis per cauſas modo poſitas ſimileſque fuerit facta, non parum periculi eſt, ne eadem cum utero quoque communicetur, nexumque, qui eum inter et placentam intereſt, ex toto diſſolvat; namque vires reliquis ſyſtematis partibus vix poſſunt imminui, et utero interea integrae et illibatae manere.

Eundem effectum quoque edunt omnia, quae vaſa uterina extrema vi nimia tetenderunt, et igitur atoniam illis propriam fecerunt. Hujuſmodi ſunt abortus crebri antecedentes, puerperium frequens, partus difficiles et protracti.

Quinetiam forſitan uterum gerenti non minori erit noxae curſus ſanguinis nimius ab utero ad alias ſyſtematis partes factus, qui placentam nutritione ſua debita privare, et ita vinculum, quo utero adnectitur, ſolvere valet.

Idem quoque incidere poteſt, ſi foetus, per nodum funis umbilicalis, vel quamlibet aliam cauſam, morte afficiatur. Etenim, foetu extincto,

tincto, nec vasa uterina nec placentae propria tonum justum diu retentura esse speres.

Multae denique causarum, quae vincula, quibus uterus et placenta inter sese conjunguntur, solvunt mortales adhuc latent, et diu forsitan latebunt; namque labor et opera, quae homines in rerum natura indaganda posuerunt, in nulla alia re, ac in iis quae animalium generationem spectant, aeque inutiliter effusa sunt.

RATIO SIGNORUM.

Dorsi, lumborum, ventris dolores. Hi a sanguine in utero praeter consuetudinem congesto haud dubie proficiscuntur; sed in dorso, lumbis, et ventre, quod uterus prope hasce partes situs est, sedere videntur; namque vera doloris sedes per sensum ejus saepissime nequit dignosci. Dolor quidem hoc in exemplo, si accurate loqui velis, a congestione sanguinea uterum sensilem nimis tendente pendet.

Mammae flaccidiores evadunt et subsidunt. Cum sanguis e vasis praegnantium uterinis non amplius singulis mensibus profunditur, mammae grada-

tim tendi et tumere incipiunt, adeo ut curſus humorum ab utero ad mammas per totum graviditatis decurſum, ſed potiſſimum paulo ante partum, fieri videatur. Contra, ſi aliquae cauſae curſum ſanguinis nimium uterum verſus, ut in abortu fit, magna vi dirigunt, mammae ob aequilibrium ſanguinis mutatum flaccidiores evadant et ſubſidant neceſſe eſt.

Sanguinis ex utero profuſio et regio hypogaſtrica detumeſcens.—Si placenta per ullam cauſam ab utero disjungitur, vaſa uterina oſtiis patulis hiare incipiunt, et ſanguis ex hiſce, pro magnitudine vaſorum, quae graviditati magis minuſve provectae pro rata ratione reſpondet, parcius liberaliuſve prorumpit. Quandocunque vero uterus mole humorum nimia irritatus ſe contrahere incipit, et muſculi abdominales, per vires naturae medicatrices exſuſcitati, auxilium ei ferunt, et, quantum in ſeſe eſt, ad materiam irritantem expellendam conferunt, foetus os tincae verſus et in initium vaginae detruditur, et ut abdomen, quod ante elevavit, detumeſcat facit.

Reliqua ſigna per ſe adeo manifeſta et clara ſunt, ut nihil explicationis videantur depoſtulare.

PROG-

PROGNOSIS.

Si profufio fanguinis fit modica, placenta utero rurfus poteft adjungi et gravida partum refervare. Effufio, contra, admodum liberalis et fubita, foetum brevi exclufum iri fignificat. Quantum ad matrem attinet, abortus, intra primos quinque menfes, ei non faepe exitio eft; etenim vafa uterina nondum adeo dilatantur, ut tantum fanguinis effundi finant, quantum vitam maternam extinguère valet. Si vero, graviditate provectiore, partus alicui elidatur, magnaque fanguinis jactura expulfionem foetus fubfequatur, puerpera fummo in periculo verfatur, et tardius, fi ad fanitatem reducatur, quam poft partum naturalem, plerumque convalefcit. Quantum falutem foetus ipfius fpectat, quo plus aetatis ei acceffit, eo facilius certiufque vivere confuevit.

RATIO MEDENDI.

Confilia autem medendi duo effe videntur:

I.

I. Curſum ſanguinis vaſa uterina verſus factum imminuere.

II. Tonum vaſis uterinis, ſi ſit cur morbum a hujus jactura proficiſci credamus, reddere.

Quae remedia conſilio priori reſpondent, ea ſunt:

a. *Sanguinis miſſio.*—Si ſanguis brachio vel cuilibet alii parti ab utero longe diſtanti detrahatur, curſus forſitan ab utero avertetur. Ad hoc remedium vero non confugi debet, niſi aegrota plenitudine laboret, pulſuſque arteriarum ei ſint validi et celeres. Si pars placentae tantum ab utero ſit ſejuncta, hoc forſitan ſanguinis profuſionem ſiſtet, et omnia in melius mutabit. Si vero ſanguis copioſe et violenter prorumpat, caute debet adhiberi; namque debilitatem, quam profuſio nimia jam fecit, augebit, et omnia in pejus ruere coget.

b. *Poſitura corporis horrizontalis.*—Quamprimum notae abortus ſeſe oſtendere incipiunt, aegrota protinus ad lectum deferenda eſt, et dorſo, clunibus elevatis, incumbere debet, quod curſum humorum aliqua ex parte imminuet.

c. *Summa animi corporiſque quies.*—Affectus animi concitatiores impetum ſanguinis ad uterum periculoſum facere poſſe ſupra poſuimus; hi igitur

tur ſumma diligentia vitandi. Nihil omnino, quod metum aegrotanti poſſit incutere, oculis ejus objiciendum; animus, contra, ei ab omni moeſtitia quam maxime abducendus, et ſumma ſpe omnia ei optime eſſe ceſſura fovendus. Quantum ad corpus attinet, minime agitandum, ſed in eadem poſitura immotum continendum.

d. *Accurata corporis refrigeratio.*—Ab omnibus calefacientibus atque ſtimulantibus caute debet abſtineri. Ægrota ſtragulis quam leviſſimis operiatur. Cubiculum ejus foco deſtituatur. Si tempeſtas aeſtiva ſit, feneſtrae recludantur. Cubile non molle, ſed durum ſit. Epithemata frigida, panni ex. gr. aceto intincti, lumbis et inguinibus ſaepius ſuperimponantur, et, quoties incaluerint, renoventur. Sitim aegrotanti ſedet aqua frigida alicui acido, ut ſucco aurantiorum, admiſta, cui nonnihil vini rubri, viribus abortienti magnopere convulſis, poteſt adjungi. Diaeta laevis ſit et quam maxime refrigeret. Alvus per enemata perpetuo ſoluta teneatur. Denique, ut omnia uno verbo comprehendamus, calorem vix nimis vitare, frigus vix nimis quaerere, valebis.

e. *Ligaturae artubus inferioribus injectae.*—Hae vix venas, arteriis interea liberis, comprime-

re

re poſſunt. Sin autem arterias preſſura ulla afficias, tantum aberis ut curſum ſanguinis ad uterum factum imminuas, ut eundem, contra, magnopere augeas.

Denique, ſi nulla remediorum, quorum mentionem jam fecimus, profuſionem ſanguinis ſiſtere aut ſaltem imminuere valebunt, ad opem obſtetriciam, omnibus aliis ut inanibus nihilque proficientibus repudiatis, protinus decurrendum, et uterus foetu quam maxime cito liberandus, ut tandem ſeſe contrahendo oſtia vaſis ſanguinem profundentibus claudat, morbumque ad finem perducat.

II. Tonum vaſis uterinis, ſi ſit cur morbum a hujus jactura proficiſci credamus, reddere.

Morbum autem a tono vaſorum uteri imminuto pendere concludere poſſumus, ſi debilitas et laxitas habitus aegrotantis corporei univerſae ſubſint, ſi cauſae remotae, quae morbum fecerunt, tales ſint, quales vires corpori plane convellunt, ſi ſigna deſint, quae actionem vaſis uteri auctam eſſe ſignificant, ſi abortiens morbis a mera debilitate proficiſcentibus ſit opportuna.

Quae remedia huic conſilio accommodantur, ea ſequuntur.

a. Omnia remedia, praeter ſanguinis miſſionem, quae conſilio priori reſpondere demonſtravimus.

b. *Opiata.*—Si aegrota non tantum laxa, ſed admodum irritabilis eſſe videatur, ad opium decurrere licet; namque omnis irritatio, pro laxitate ſyſtematis, magis minuſve nocet, ſed profuſionem ſanguinis augere ſemper periclitatur. Caute tamen adhibendum; etenim de effectibus, quos in morbis inflammationem habentibus et haemorrhagiis edat, alii auctores in alias ſententias conceſſerunt.

c. *Aſtringentia et Tonica.*—Haec, ſi remedia ſupra comprehenſa nihil profuerint, et ſanguis ſeſe liberaliter profundere pergat, ſunt adhibenda, et non parum auxilii hoc in exemplo, ubi morbus a laxitate oritur, promittere videntur. Aſtringentium optimum eſt alumen, quod variis ſub formis fuit adhibitum, et multorum, ut illi fatentur, votis reſpondit. Inſuper, cortex Peruvianus, vi ſua tonica jure nobilitatus, ad atoniam vaſorum tollendam in primis, uti putes, accommodatur. In uſu quoque fuit tinctura roſarum rubrarum, quae, ſi adhibeatur, quam maxime acida reddi debet. Roſae per ſe parum valent, et tinctura virtutem ſuam, ſi ullam habet, ab acido vitriolico

ſolo

ſolo deducit. Remedia hujuſmodi ſub initium nonnihil prodeſſe poſſunt. Si vero placenta ab utero, antequam ad ea confugiatur, magna ex parte vel ex toto fuerit disjuncta, haudquaquam prohibere valebunt quo minus foetus intempeſtive excludatur.

Eadem remedia priori conſilio reſpondere multi ſunt opinati, et ea revera adhibuerunt. Quantum ad alumen attinet, vi ſua aſtringente et ſtyptica forſitan proderit. Cortex vero Peruvianus remedium admodum anceps eſſe videtur; namque periculum non deeſt, ne tonum vaſis, qui hoc in exemplo jam nimius eſſe videtur, adaugeat, et profuſionem ſanguinis magis liberalem efficiat.

Omnia denique remedia, quorum hoc in morbo periculum fecerunt medici, in auxilium ejus parum prompta eſſe ſaepiſſime reperiuntur. Igitur fiducia noſtra in iis, quae morbo venienti occurrunt, potiſſimum collocanda.

PROPHYLAXIS.

Quo abortui occurratur, omnes cauſae remotae ſupra comprehenſae ſedulo vitentur. Gravida

da intemperantiam omnigenam fugiat, modice bibens et edens. Iis quae ventriculo aliena abſtineat, et a ratione vivendi ſolita quam minime deflectat. Si partus olim ei fuerit eliſus, ſummam, donec tempus periculoſum praeterierit, curam adhibeat. Si plena ſit, ſanguis ei mittatur, parce edat, quiete fruatur. Si debilis ſit, ad corticem Peruvianum, amara levia aromatica, aquas minerales, balneum frigidum, ſi hoc poterit tolerare, confugiat. Aërem purum et inquinamentorum expertem inſpiret. Omni ratione animus ei oblectetur, nullaque, quae horrorem poſſint incutere, oculis ejus objiciantur. Exercitationem modicam, ſibique gratam, ſed ſemper citra defatigationem, adhibeat. Inertiam, turbas, ſalebras inter iter faciendum, navigationem refugiat. Equitatione non abſtineat, ſi equo placido inſidere non reformidat. Veſtimenta talia ſint, qualia nec thoracem nec abdomen nimis conſtringant. Alvus ei nunquam non ſoluta teneatur, utpote quae vitiis ventriculi, colicae, aliiſque, quae abortum facere poſſunt, potenter occurrat. Abdomen per ultimos graviditatis menſes faſciis idoneis modice ſuſtineatur. Fatigata, etiam interdiu, in cubili ſubinde requieſcat.

F I N I S.